

Stockholm den 19 maj 2026

R-2026/0490

Till Klimat- och näringslivsdepartementet

KN2026/00379

Sveriges advokatsamfund har genom remiss den 19 februari 2026 beretts tillfälle att yttra sig över betänkandet En kortare instanskedja för mark- och miljöärenden (SOU 2025:122).

Sammanfattning

Advokatsamfundet har, med undantag för nedanstående synpunkter och kommentarer, ingen erinran mot förslagen i delbetänkandet.

Det ska beaktas att Miljöutredningen även tidigare har lämnat betänkanden som innehåller förslag till stora förändringar av miljöprövningssystemet. Det återstår dock att se i vilken utsträckning dessa förslag kommer att resultera i ny lagstiftning.

Det är inte möjligt att lämna meningsfulla synpunkter på utredningens tredje delbetänkande *utan* att förutsätta att förslagen i det första delbetänkande faktiskt genomförs. Samtidigt noterar Advokatsamfundet att prop. 2025/26:238 endast avser utredningens förslag att inrätta en ny miljömyndighet och att denna myndighet endast ska ersätta miljöprövningsdelegationerna; inte mark- och miljödomstolarna. I förevarande yttrande utgår Advokatsamfundet från att utredningens förslag i dess första delbetänkande genomförs i huvudsak enligt de förslag som redovisades i det betänkandet. Med denna utgångspunkt ser Advokatsamfundet förslagen i detta, det tredje, delbetänkandet som en naturlig följd av det första delbetänkandet. Med en

annan utgångspunkt skulle förslagen bli svårgenomförbara och, i många avseenden, långt ifrån meningsfulla.

Om ovan angivna förutsättningar skulle förändras, förutsätter Advokatsamfundet att betänkandet remitteras ännu en gång med angivande av de förutsättningar som då gäller.

Utöver ovanstående har Sveriges advokatsamfund följande synpunkter.

Synpunkter

Fullföljdsförbud

Utredningen föreslår ett fullföljdsförbud avseende beslut om avvisning av överklagande vid mark- och miljödomstol på grund av att detta är för sent inkommet.

Advokatsamfundet ifrågasätter med styrka behovet av ett sådant förbud.

Advokatsamfundet anser inte att detta är en lämplig ändring och avstyrker förslaget.

Det finns flera exempel på hur överklaganden har avvisats av skäl som inte kan lastas den part som överklagar och som rentutav har ansetts vara av prejudikatintresse (se NJA 2024 s. 3).

Konsekvenserna av ett avvisningsbeslut kan vara betydligt mer långtgående och få avsevärda konsekvenser för part, än exempelvis en dom eller ett beslut i sak i ett ansökningsmål enligt miljöbalken eller PBL, där ny ansökan eller omprövning via tillsyn kan ske. Härtill kommer att förvaltningslagens bestämmelser om rättidsprövningen är långt mycket mer komplicerade än domstolarnas.

Avgift för överklagande

Advokatsamfundet tillstyrker förslaget angående avgift för överklaganden, men avstyrker förslaget att återbetalning ska ske beroende på utgången i målet. I mål enligt miljöbalken, med en officialprövning, är det inte sällan otydligt i vilken utsträckning den som överklagat har fått framgång, exempelvis om ytterligare villkor föreskrivs, eller ett belopp delvis jämkas, och det framstår med hänsyn till avgiftens storlek som en onödig administrativ börda för domstolen.

I mål enligt miljöbalken bör beaktas att allmänna intressen i första hand ska tillvaratas av de särskilt utpekade myndigheterna. Att en enskild part har givits rätt att överklaga hindrar ju inte att denne som ensam klagande därefter ensam disponerar över frågan

om underinstansens avgörande ska stå fast genom att helt sonika återkalla överklagandet (exempelvis efter att ha nått ett avtal med sökanden). Då inget hindrar den enskilde att på detta sätt disponera över överklagandeprocessen i sitt eget ekonomiska intresse, synes det saknas skäl att sätta avgifterna utifrån någon annan princip än att den enskilda klaganden har just denna möjlighet. Då enskilda klagande har möjlighet att åberopa allmänna intressen för sitt överklagande, så är deras förhandlingsställning mot motparten redan mycket starkt om det finns osäkerheter i underinstansens avgörande.

Tidsfrist för meddelande av dom

Advokatsamfundet anser inte att det är lämpligt eller ändamålsenligt att föreskriva en tidsfrist inom vilken domstolen efter en huvudförhandling ska meddela dom, om inte synnerliga skäl föreligger. Förslaget framstår som motsägelsefullt då det inte sällan ligger i såväl domstolens som parternas intresse att skriftväxling sker även efter huvudförhandlingen. I tillståndsmål och mål enligt PBL gäller ett skriftligt förfarande som kan kompletteras med huvudförhandling eller sammanträde, men det muntliga inslaget har inte samma betydelse som i tvistemål och det saknas skäl att styra tidsfrister till just huvudförhandlingen. Det är oklart varför domstolen ska ges strikta tidsbegränsningar när målet i så stor utsträckning styrs av parterna, och i ansökningsmål inte minst sökanden. Förslaget har ingen förankring i någon praktisk problematik, utan riskerar snarare att göra handläggningen mer komplicerad och mindre rättssäker. Är det något som leder till tidsutdräkt och prövning i många instanser, så är det processuella fel som föranleder behov av återförvisning. Att pressa fram avgöranden inom viss tid riskerar att leda till sådana fel.

Bibehåll ventil till Högsta domstolen

Advokatsamfundet anser att det är nödvändigt att överprövning av domar och beslut kan ske vid minst två domstolsinstanser. Till skillnad från vad som föreslås i betänkandet, anser Advokatsamfundet att möjligheten att i vissa särskilda fall, genom en ventil, möjliggöra prövning i Högsta domstolen av mål som har stort prejudicerande värde ska kvarstå även vid prövning i första instans vid en ny Miljöprövningsmyndighet. Mark- och miljööverdomstolen ska således i det enskilda fallet, om det finns ett stort prejudicerande värde, kunna tillämpa en s.k. ventil. Dessa mål torde knappast utgöra någon stor belastning för Högsta domstolen, och bör vägas

upp av värdet av en enhetlig praxis i frågor som knyter an till sådant som prövas av Högsta domstolen inom andra rättsområden. Såväl mål enligt PBL, som mål om vattenverksamhet (om det blir aktuellt att pröva sådana i den nya myndigheten), kan innehålla civilrättsliga frågor av mer generell karaktär, där det kan vara betydelsefullt med en enhetlig praxis. Det är även Högsta domstolen som har behörigheten att avgöra kompetensfördelningen mellan mark- och miljööverdomstolarna och de allmänna domstolarna, vilket inte alltid är enkelt.

Frågan om preklusion bör ses över ytterligare

Utredningen har med hänvisning till EU-domstolens praxis gjort bedömningen att det inte är lämpligt att införa ytterligare preklusionsregler (s. 323). Denna praxis avser dock krav på deltagande i ett föregående administrativt förfarande; inte överklagande av en domstols avgörande. Andra EU-rättsliga akter talar i motsatt riktning, dvs. förespråkar möjligheten för medlemsstaterna att införa bestämmelser om preklusion just i syfte att påskynda miljöbedömningar (jfr. artikel 6 i förslag till förordning om att påskynda miljöbedömningar (COM(2025) 984 final)). Det råder redan idag en nära absolut preklusion av överklaganden som inte sker inom överklagandefristen (med återställande av försutten tid som enda remedium). Så länge en överklagandefrist kan godtas, måste det kunna godtas preklusionsfrister med mindre långtgående konsekvenser än avvisning av hela överklagandet.

Ur sökandens perspektiv har det naturligtvis ingen praktisk betydelse om överklagandet sker inom 3 veckor eller 3,5 veckor. Om det däremot i praktiken dyker upp ett helt annat överklagande, om än i samma klagande namn, först i fjärde instans har det mycket stor betydelse för möjligheten att planera verksamheten. Som ett exempel kan nämnas frågan om huruvida sökanden vågar ta ett i och för sig verkställbart bygglov i anspråk. Som har noterats ovan kan klaganden disponera över överklagandet i sitt eget ekonomiska intresse, varför det bör kunna uppställas mycket höga krav på hur klaganden disponerar över sitt överklagande redan i första instans.

SVERIGES ADVOKATSAMFUND

Mia Edwall Insulander